

Број/Број: 01/2-05-1-86/13
Сарајево/Sarajevo, 19. 2. 2013.

ZAPISNIK

s konzultativnog sastanka predstavnika parlamenta Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske i Srbije i članova Igmanske inicijative, održanog 18. 2. 2013. godine

Sastanku održanom 18. 2. 2013. bili su nazočni: predsjedatelj Zastupničkog doma PSBiH Božo Ljubić, predsjednici i zamjenici predsjednika povjerenstava/odbora za vanjsku politiku Mirza Kušljugić (BiH), Miodrag Vuković (Crna Gora) i Marija Obradović (Srbija), zastupnici i izaslanici u PSBiH Beriz Belkić, Šefik Džaferović, Mato Franjičević, Zvonko Jurišić, Lazar Prodanović i Martin Raguž, parlamentarni zastupnici Igor Bečić, Nada Kolundžija, Mujo Muković, Balint Pastor, Zoran Pralica (Srbija), Dritan Abazović, Vasilije Lalošević i Vesna Radulović (Crna Gora), veleposlanik Kraljevine Švedske u BiH Bosse Hedberg, supredsjednici Igmanske inicijative Vehid Šehić (BiH), Branko Lukovac (Crna Gora) i Aleksandar Popov (Srbija), drugi članovi parlamentarnih izaslanstava Srbije i Crne Gore s predstavnicima veleposlanstava tih zemalja u BiH, članovi Igmanske inicijative Zlatko Dizdarević, Miodrag Živanović, Slavo Kukić i dr.

Sastanku se, iz objektivnih razloga, nije odazvalo izaslanstvo Hrvatskoga sabora.

Konzultativni sastanak svojim su obraćanjima otvorili formalni domaćini Vehid Šehić, supredsjednik Igmanske inicijative iz BiH, i Mirza Kušljugić, predsjedatelj Povjerenstva za vanjske poslove Zastupničkog doma PSBiH.

Vehid Šehić na početku se zahvalio domaćinu Povjerenstvu za vanjske poslove Zastupničkog doma PSBiH, pozdravio goste i zaželio im dobrodošlicu. Naglasio je kako je ovaj skup nastavak aktivnosti započetih u Zagrebu, kada su se sastali predsjednici povjerenstava/odbora za vanjsku politiku četiriju parlamenata (BiH, Crne Gore, Hrvatske i Srbije). Igmanska inicijativa smatra važnim uspostaviti partnersku suradnju na razini parlamenata, jer parlamenti okupljaju i vladajuću većinu i oporbu te iskazuju interese građana ove četiri zemlje koji su svojim glasovima legitimirali parlamentarne zastupnike. Suradnju je ocijenio važnom ne zato što to Europska unija traži i očekuje od regije, nego jer je to interes građana ovih četiriju susjednih zemalja. Iskazao je žaljenje što izaslanstvo Republike Hrvatske, zbog epidemije gripe, nije moglo doći i sudjelovati na konzultativnom sastanku, premda daje podršku aktivnostima Igmanske inicijative.

Mirza Kušljugić je, u ime suorganizatora sastanka, pozdravio sudionike i goste, ističući da su povjerenstva/odbori za vanjsku politiku već zakazali redoviti sastanak u Sarajevu 15. ožujka, na kojemu će se nastaviti promišljati o modelima drugih regionalnih inicijativa i mogućim načinima na koje će se parlamenti uključiti u njih. G. Kušljugić je, u ime nazočnih predsjednika povjerenstava/odbora, iskazao spremnost da, za sastanak koji će biti održan u studenome ove godine, pokuša ugraditi neke od današnjih zaključaka u idući korak konstruktivnog razvoja procesa uključivanja parlamenata u rješavanje gorućih problema i izazova koji su pred nama.

Aleksandar Popov, supredsjednik Igmanske inicijative iz Srbije, govorio je o mogućim oblicima suradnje, naglašavajući da Igmanska inicijativa već trinaestu godinu radi na obnovi razumijevanja i povjerenja zemalja i naroda potpisnica Daytonskoga sporazuma održavanjem raznih oblika suradnje, najčešće provođenjem stručnih projekata. Razlog tomu je što se nevladinom sektoru najčešće prigovara da samo kritizira vlast, a ne nudi rješenja. Igmanska inicijativa radi suprotno: kritizira i nudi rješenja. Na dosad održane 22 sesije Igmanska je inicijativa stručnim projektima lobirala za određena rješenja koja, korak po korak, pridonose poboljšanju odnosa. Primjer tomu su suspendiranje viznog režima između tadašnje SR Jugoslavije i Hrvatske, usvajanje niza bilateralnih sporazuma između država ili obnova suradnje između pojedinih gradova i sl. Polje rada bilo je usmjereno prema vladama, a onda je Igmanska inicijativa postala prepoznatljiva, pa su i predsjednici država postali redoviti gosti sesija. Dosad su se čak šest puta sastajali i četiri puta potpisali zajedničke izjave, koje su pripremili stručnjaci Igmanske inicijative. Igmanska inicijativa uočila je kako su parlamenti ovih zemalja i međuparlamentarna suradnja nedovoljno iskorišteni resurs. Uz bilateralnu suradnju ili tematske skupove (npr. Cetinjski forum), može se mnogo učiniti usredotoči li se suradnja na četiri zemlje potpisnice Daytonskog sporazuma koje imaju mnogo zajedničkog dobrog u prošlosti, ali i nedavno loše naslijeđe te jedan broj neriješenih pitanja, koja treba rješavati na dobrobit svih građana. Tu parlamentarci mogu mnogo pridonijeti: ujednačavanjem zakonodavstava, unapređenjem i donošenjem novih bilateralnih sporazuma, te stalnijim oblicima suradnje u regiji, jer je i jedan od uvjeta priključenja EU njegovanje regionalne suradnje. G. Popov iskazao je zadovoljstvo što je aktivnost Igmanske inicijative u unapređenju regionalne suradnje naišla na razumijevanje i podršku u parlamentima zemalja, o čemu svjedoči i sudjelovanje velikoga broja parlamentaraca na ovom sastanku. Podršku ovome projektu dalo je i Nordijsko vijeće te veleposlanstva nordijskih zemalja u regiji, a koji su pomogli boljem shvaćanju njihovih iskustava i tome da ovaj projekt dobije i financijsku potporu. Uz sve druge modele (Benelux, baltički), Igmanska inicijativa ukazuje na nordijski, jer on ima mnogo sličnosti s našim zemljama i, premda nema preslikavanja modela, taj model pokazuje barem jedno: u zajedničkom koračanju naprijed nema prečica. Mora se ići korak po korak u izgradnji povjerenja i pronalaženju zajedničkih, povezujućih interesa kojima se regija može učiniti mjestom za pristojan život. Cilj sastanka je sagledati moguća područja na kojima se mogu učiniti pomaci u daljnjem unapređivanju suradnje: sloboda kretanja ljudi, moguće i radne snage, što bi podrazumijevalo ujednačavanje zakonodavstava i potpisivanje bilateralnih sporazuma; gospodarska suradnja i otklanjanje zapreka u njezinom odvijanju; energetika, izgradnja novih energetske postrojenja; zaštita okoliša i borba protiv elementarnih nepogoda; zajedničko kulturno naslijeđe itd. Sastanku su bili nazočni i članovi stručne skupine zaduženi za vođenje bilježaka. Prema tim biljaškama bit će izrađena studija i poslana na provjeru na sastanku potpredsjednika parlamenta, zakazanom za kraj ožujka u Beogradu. Nakon toga će biti održana tematska sesija Igmanske inicijative u Podgorici, na kojoj će biti sva četiri predsjednika i na kojoj bi trebalo promovirati programe o kojima postoji suglasje te slijedeće korake u daljnjoj suradnji.

Sudionicima konzultativnog sastanka se, u ime Parlamentarne skupštine BiH, obratio **Božo Ljubić**, predsjedatelj Zastupničkog doma PSBiH. Na početku izlaganja pozdravio je sve nazočne i naglasio da se sastanak održava u Plavoj dvorani PSBiH, koja je dvorana Doma naroda, u kojoj se usuglašavaju odnosi i suradnja među konstitutivnim narodima BiH, pa to ima i simboličko značenje u podupiranju suradnje zemalja i naroda koji nastanjuju regiju Balkana. Nažalost, ovo je područje često bilo u središtu povjesnih zbivanja. Suradnjom na političkom planu, nakon svih turbulencija u zadnjih dvadeset godina, možda Balkan možemo pretvoriti u regiju suradnje, istaknuo je g. Ljubić. Da bi naslijeđe prošlosti prestalo opterećivati naše odnose u budućnosti, mnogo toga treba riješiti u našim odnosima. Imovina, sukcesija, pitanje izbjeglica, nestalih osoba, kulturno naslijeđe koje je dijelom otuđeno,

pitanje granica itd. područja su koja traže pojačan angažman institucija naših zemalja kako bi se što prije prevladalo naslijeđe loše prošlosti. Da bi se došlo do toga, treba se povoditi za dobrim primjerima, istaknuo je Ljubić, iznoseći uvjerenje da nema boljeg primjera od nordijskoga, neovisno o tome što će regija u budućnosti biti dijelom većih, širih asocijacija (EU, NATO-a i sl.). G. Ljubić ukazao je na moguća područja suradnje, ona na kojima se ogleda međuovisnost regije: zaštita okoliša, korištenje hidroenergetskih potencijala, prometna infrastruktura itd. U ovome je trenutku mobilizirano mnogo resursa u regiji, samo zato što nisu definirani instrumenti i modaliteti suradnje, koji bi u protivnome bili bitno racionalizirani. Bosna i Hercegovina ima samo dva paneuropska koridora: Koridor Vc i rijeku Savu, a da bi se privukao kapital iz najmoćnijih zemalja svijeta, svaki infrastrukturni projekt ograničen na prostor naših zemalja je premali. Primjerice, Kina je spremna uložiti velika sredstva u infrastrukturu, ali samo ako ona obuhvaća regionalni kontekst, budući da njihovi ulagači nisu zainteresirani za male projekte. Parlamentarci, naglasio je g. Ljubić, zajedno s izvršnom vlasti trebaju to područje kandidirati kako bi se povećala mobilnost, tj. transport ljudi, roba i kapitala. Intermodalni transport (vodeni, cestovni, željeznički, zračni) danas je nezamjenjiv način transporta i nijedan od pojedinačnih vidova transporta ne može zadovoljiti moderne oblike gospodarskog razvoja. U svemu tome važno je pitanje granice, jer se danas na granici gubi više vremena nego u transportu, što je nemoguće riješiti bez regionalne suradnje. Prošloga se ljeta vidjelo što znači zaštita od požara, koliko je to osjetljivo područje i koliko je tu potrebno unaprijediti regionalnu suradnju i pomoć. Jer, čak i kad je iskazana dobra volja za pomoći, ona izostaje ako to nije riješeno međudržavnim zakonima i sporazumima. Božo Ljubić iskazao je i svoju rezervu prema spominjanom terminu „zemlje Daytonskog sporazuma“, jer su iskustva našeg zajedničkog života, suradnja naših zemalja i naroda, pa i iskustvo suživota koje nije uvijek bilo samo loše i tragično, mnogo stariji od Daytona i mirovnog sporazuma koji je tamo zaključen.

Pozdravnim se govorom skupu obratio i švedski veleposlanik u BiH **Bosse Hedberg**, koji se najprije toplo zahvalio domaćinima sastanka za poziv da ukratko predstavi tzv. nordijski model i iznese primjere međusobne suradnje i zajedničkog nastupa Nordijskog vijeća prema drugim grupacijama, asocijacijama država ili međunarodnim organizacijama i institucijama. Veleposlanik Švedske naglasio je važnu ulogu državnih institucija i posebice parlamentaraca, kao nositelja zakonodavne vlasti, u procesu regionalne suradnje. Također je istaknuo kako je za vrijeme svoga petogodišnjeg mandata u BiH mnogo puta bio u prilici primijetiti da se važne odluke donose izvan institucija vlasti u BiH, dakle parlamenta i vlade, kao i izvan organizacija civilnoga društva i nevladinog sektora koji imaju i mogu dati dragocjeni doprinos dobrim rješenjima, ali ih se, nažalost, zaobilazi.

Govoreći o Nordijskom vijeću, g. Hedberg kazao je kako je ono jedno od najstarijih formaliziranih mehanizama regionalne parlamentarne suradnje na svijetu. Uspostavljeno je još daleke 1952. godine, a par godina kasnije upotpunjeno je suradnjom na razini vlada pet država članica Nordijskog vijeća, od kojih su tri (Finska, Danska i Švedska) članice EU-a, a Island i Norveška nisu, što ni najmanje ne smeta njihovom zajedničkom nastupu i djelotvornoj suradnji. G. Hedberg informirao je sudionike sastanka i o drugim važnim forumima u toj regiji, kakvi su Nordijsko vijeće za mlade ili Nordijsko vijeće ministara, kojim trenutačno predsjedava Švedska po principu rotacije. Sljedeće će godine predsjedanje preuzeti Island, a 2015. Danska. Švedska također predsjedava Arktičkim vijećem u razdoblju od 2011. do 2013. godine. Ono je uspostavljeno 1996. godine i uz pet država članica Nordijskoga vijeća obuhvaća Kanadu, Sjedinjene Američke Države i Rusiju, te šest drugih organizacija koje predstavljaju autohtone narode s područja Arktika. Mnogobrojni su i raznovrsni primjeri regionalne suradnje koja se ostvaruje putem ovih foruma, a jedna od najvažnijih je zajednička kandidatura u međunarodnim organizacijama i forumima (kakva je trenutačno kandidatura Švedske za sjedište u UNESCO-u).

Također je govorio i o bliskoj suradnji s Baltičkim vijećem, zajedničkom predstavljanju u Vijeću Europe i sl.

U raspravi o dosadašnjoj praksi suradnje parlamentarnih povjerenstava/odbora za vanjsku politiku, koju je moderirao Aleksandar Popov, predsjedatelj Povjerenstva za vanjske poslove ZD PSBiH **Mirza Kušljugić** obratio se skupu govoreći iz ugla BiH o dosadašnjoj praksi suradnje povjerenstava/odbora za vanjske poslove parlamenata ovih četiriju zemalja. U sklopu regionalne suradnje na području Zapadnog Balkana, zadnjih godina održano je više od 300 sastanaka, simpozija i konferencija na kojima su sudjelovali predstavnici izvršne i zakonodavne vlasti, povjerenstava, nevladinih organizacija i stručnih skupina. Što u tome znači inicijativa, koja je započela prije godinu dana na poticaj Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog sabora, za organiziranje inicijalnog sastanka predsjednika povjerenstava/odbora za vanjsku politiku i vanjske poslove? Je li to još jedan oblik umrežavanja bez jasne vizije, bez jasnog konačnog cilja? G. Kušljugić dao je sljedeće objašnjenje: prvi je sastanak organiziran u listopadu 2012. godine na kojem je dogovoreno da će se u prvoj fazi sagledati svi drugi postojeći oblici suradnje u regiji i pokušati pronaći neki novi - vlastiti model suradnje parlamenata - koji bi značio institucionalno uključivanje parlamenata u donošenje važnih odluka u regiji. Funkcionalno, regija već ima organizacijske strukture kao što su CEFTA, Energetska zajednica i Vijeće za regionalnu suradnju. Zamisao je da se parlamenti moraju politički uključiti u te procese, istaknuo je Kušljugić. Hoće li to biti način sličan nordijskome i na koji će se način doći do modela koji će biti predložen parlamentima, razgovarat će se na sastancima zakazanima za ožujak u Sarajevu, a potom na još dva u Podgorici i Beogradu, nakon čega će biti ponuđen prijedlog. G. Kušljugić naglasio je da parlamentarci žele s članovima Igmanske inicijative na ležerniji način podijeliti svoja razmišljanja, proširiti krug osoba koje o tome razgovaraju, te pronaći zajednički jezik s nevladinim sektorom. Sve se to treba odvijati u parlamentima, jer oni objedinjuju i vladajuću većinu i oporbu, oni predstavljaju kontinuitet suradnje, za razliku od izvršne vlasti koja je ponekad podložna i drastičnim, radikalnim promjenama nakon izbora. Također je odlučeno javnosti predstaviti konkretne projekte u koje bi bili uključeni parlamenti, ili kao inicijatori procesa ili kao mjesta na kojima bi se postavljali rokovi za donošenje i završetak procesa. U tom smislu bi, primjerice, konkretan cilj bio uspostaviti i ratifikirati sporazume o granicama, kako bi se počele rušiti granice u glavama, za što je potrebno daleko više vremena, ustvrdio je g. Kušljugić. Parlamentarci ovih zemalja imaju zajedničke probleme i zajedničke izazove, a motiv za njihovo prevladavanje mogu biti i zajednički uspjesi koje npr. ovih dana vidimo i u sportu ili kulturi, u umjetnosti, filmu. Ako povjerenstva/odbori za vanjsku politiku mogu biti inicijalni most, a iskazali su spremnost za to, parlamentarci su spremni nastaviti raditi na tome. Dobrodošao je nastavak suradnje s Igmanskom inicijativom, kao i suradnje s prijateljskim zemljama i njihovim veleposlanstvima, te s Europskom komisijom. G. Kušljugić svoje je izlaganje završio pozivom sudionicima sastanka da to pokušaju i institucionalno dograditi.

Miodrag Vuković, predsjednik Odbora za međunarodne odnose i iseljenike Skupštine Crne Gore, u svome je obraćanju, u ime crnogorskog izaslanstva, pozdravio napore Igmanske inicijative u izgradnji novih odnosa parlamenata četiriju zemalja. Naglasio je da nove inicijative ne bi smjele zaustaviti ili usporiti praksom potvrđene načine dobre suradnje i parlamenata i država u regiji, što bilateralnih što onih u okviru širih regionalnih inicijativa, poput SEI-ja i sličnih. Najvažnije je pritom ne ignorirati stvarnost u kojoj živimo, stvarne procese u našim zemljama i između naših zemalja. Sudionici ovoga sastanka dolaze iz zemalja koje su umorne od političke, ekonomske i društvene tranzicije, u kojima se još osjećaju posljedice ratnih događanja, umaraju i zahtjevi iz EU za prilagodbom standardima koje treba usvojiti kako bi mogli biti primljeni u EU, a proživljavaju i snažne unutarnje probleme u svojim zemljama, rekao je g. Vuković. Naglasio je kako sve to skupa čini ozračje

iz kojih sudionici ovoga sastanka dolaze, jer oni ne žive virtualni život i život želja nego objektivnu stvarnost, te stoga ne smiju u svojim dobrim namjerama ignorirati sve te objektivne činjenice kako ne bi zalutali u svojim traganjima, u dobrim namjerama koje nudi i ova inicijativa.

Primjerice, svi su za suradnju u energetici, ali je podsjetio na to kako su nedavno dvije zemlje regije gradile energetske kapacitete, a pritom o tome uopće nisu pitale treću zemlju, na čiji bi teritorij bitno utjecale te potencijalne, buduće vodene akumulacije, upozorio je g. Vuković. Takvih primjera ima i u drugim područjima (pitanje granice, pitanje državljanstva), a spomenuti su samo kako bi se svi podsjetili da suradnju treba graditi na realnim pretpostavkama, uvažavajući stvarne političke procese i stvarne političke okvire. A to u dobroj mjeri znači i u vlastitim zemljama podići značaj parlamenata na višu razinu, kako bi parlamenti mogli kvalitetnije i institucionalno i regionalno surađivati, zaključne su riječi Miodraga Vukovića.

Aleksandar Popov je, dajući riječ Mariji Obradović, naglasio kako je šansa ove inicijative imati punu svijest o stvarnom političkom ozračju, ostavštini iz nedavne prošlosti, ali i viziju o onome što želimo ostvariti u budućnosti koja će biti podstrek za stvaranje nove stvarnosti.

Marija Obradović, potpredsjednica Odbora za vanjske poslove Narodne skupštine Republike Srbije, govorila je u ime izaslanstva Narodne skupštine Republike Srbije. Istaknula je da srbijansko izaslanstvo, osim predstavnika Odbora za vanjske poslove i Odbora za europske integracije, čine i predsjednici parlamentarnih skupina prijateljstva s BiH, Crnom Gorom i Hrvatskom. Marija Obradović kazala je da ove zemlje ne spaja samo zajednička prošlost i slični obrasci ponašanja, nego i zajednički interesi i potreba da se za njih zajednički potraže rješenja. Bilateralna i multilateralna suradnja, prije svega parlamentarna, pokazala je kako bi dogovor glede minimuma zajedničkog interesa omogućio da se glas parlamentaraca dalje i bolje čuje i uvažava. Da bi se to postiglo, sudionici ovoga skupa moraju se otrgnuti od prošlosti u koju ih, i kad to sami ne čine, guraju oni u čijem je interesu da ih svijet u širokom luku zaobilazi i izbjegava, i politički i gospodarski, riječi su Marije Obradović.

Primjer nordijskoga modela pokazuje da je nužan preduvjet za suradnju poštivanje različitosti, no za to je prije svega potrebna politička volja za bliskom suradnjom. Građani zemalja regije već su uspjeli nadići neke od podjela, no to nije uspjela politika. Jasno je da postoji vizija, ali i neizvjesnost glede toga koliko će još dugo trajati politički oportunitizam. Ipak, sve više je vidljivo da sazrijeva svijest o suradnji u regiji, kao i to da se ove zemlje nalaze na raskrižju, a Igmanska inicijativa jedan je od onih putokaza koji pokazuju kamo i kako krenuti dalje. Rješavanje problema običnih ljudi stvorit će svojevrsnu kritičnu masu koja će potaknuti politiku i političare u regiji na promjenu retorike i ciljeva, jer ovdje se ne radi o altruizmu, već o praktičnim pitanjima i ciljevima koji određuju sudbinu ljudi. Narodna skupština Republike Srbije ne zaboravlja činjenicu da predstavlja narod i da ju je narod svojom voljom izabrao i zato treba raditi na dobrobit naroda. Stoga je podrška ovoj inicijativi važna i kao mogućnost da se primjenom nordijskog modela započne proces suradnje koji će svima biti od koristi, a nikome na štetu. Marija Obradović apelirala je na sve sudionike skupa da u svoja izaslanstva uključe veći broj žena zbog poštivanja ravnopravnosti spolova, uz poštivanje zastupljenosti predstavnika vladajuće većine i oporbe, ističući kako su u sedmeročlanom izaslanstvu srbijanskog parlamenta tri žene.

U ime Igmanske inicijative, **Zlatko Dizdarević** moderirao je raspravu o područjima i modelima suradnje institucija država potpisnica Daytonskog sporazuma. Pozvao je sudionike u raspravi da se konkretno izjasne o područjima i načinima suradnje prema istinskim, a ne samo izrečenim željama, a u okviru zadane realnosti, koju je nužno „omekšavati“. Postavlja se pitanje kako i u kojem obliku uključiti parlamente u ovu regionalnu suradnju, jer oni imaju goleme a neiskorištene ili premalo iskorištene kapacitete za suradnju. Rezultat planiranoga

sastanka mogao bi biti određen dokument, platforma koja će biti ponuđena na usuglašavanje za buduće djelovanje, pri čemu je primarno djelovanje - suradnja parlamenata.

Nada Kolundžija iz Odbora za europske integracije Narodne skupštine Republike Srbije u raspravi je naglasila kako bi trebalo promisliti o aspektima suradnje ovih četiriju zemalja za koju su nadležni odbori/povjerenstva za vanjsku politiku. Bilo bi važno pobrojati teme koje odbori/povjerenstva tih parlamenata mogu realizirati u obliku zakonodavne inicijative ili uspostavom stalnih kontakata, radi sagledavanja načina na koje se problemi mogu rješavati. Budući da nordijski model obuhvaća mnoga područja, u taj proces trebalo bi uključiti i ona za koja su osnovani odbori u parlamentima, tako da se specifične teme i pitanja adresiraju odgovarajućim odborima. Na današnjem sastanku trebalo bi se koncentrirati samo na vanjskopolitičke teme, zaključila je Nada Kolundžija.

Mirza Kušljugić u raspravi o ovome dijelu dnevnoga reda kazao je kako se trenutačno vode dva komplementarna procesa: jedan je ovaj koji vodi Igmanska inicijativa i u kojemu sudjeluju povjerenstva za vanjsku politiku, a drugi su sjednice predsjednika i izaslanstava odbora/povjerenstava ovih četiriju zemalja. Istaknuo je kako je zamišljeno da se tijekom susreta u Sarajevu pripremi struktura rada za 2013. godinu, a što se modela tiče, svaki je specifičan i nema univerzalnog recepta. Odbori za vanjske poslove uvrštavat će u dnevne redove teme povezane s tim područjima, a kada je BiH u pitanju prioriteta su: euroatlantske integracije, regionalna suradnja i ekonomska diplomacija. Među tim prioritetima moguće je kandidirati teme za razgovor, predložio je g. Kušljugić. Što se tiče projekata, svako izaslanstvo iznijet će svoje ideje. Dva su okvira u kojima se može kretati: prvi, što je to što su nordijske zemlje razvile kao područja za suradnju i drugi, što je to što će sadržavati Strategija *Westen Balkans 2020.*, koja je sada u izradi i koju Europska komisija već koordinira s OECD-om i međunarodnim financijskim institucijama. Ona je, koliko se zna, u dobroj mjeri usuglašena sa Strategijom EU 2020. tako da se sve uklapa. Kako će u to biti uključen i nevladin sektor, moguće je dogovoriti što bi to mogla raditi Igmanska inicijativa, a odbori bi se trebali usredotočiti na dva-tri područja koja će u idućih godinu ili dvije biti testirane kako bi se utvrdilo imaju li parlamenati kapaciteta za iniciranje tih procesa ili za njihovo dovođenje do kraja.

Mirza Kušljugić se, kao stručnjak za energetiku, osvrnuo i na taj aspekt suradnje, ukazujući na svu složenost tog i problema koji su politički i gospodarski povezani ne samo s ove četiri zemlje nego i za šire okruženje, stručne timove i slično. Stoga je ukazao na ono što se možda može lakše postići, a to je pitanje mogućeg ratificiranja sporazuma o granicama među našim državama do 2014. godine, što je na izvjestan način i simbolično (30 godina od Olimpijade u Sarajevu, 100 godina od Sarajevskog atentata i početka Prvog svjetskog rata) ne samo na ovom prostoru nego i u Europi i svijetu, kako bi se nakon toga mogle rušiti granice u glavama, i to mnogo više među političkim elitama nego među građanima.

Martin Raguž, izaslanik u Domu naroda PSBiH, na početku je pozdravio sudionike u ime Doma naroda, iznoseći vlastita iskustva u vezi s nordijskim modelom suradnje, jer je desetak puta na licu mjesta uvidio kako funkcionira. Igmanska inicijativa nudi vizionarstvo, donosi ideje i otvara vidike. U političkome smislu, parlamentima nitko nije branio mijenjati političku paradigmu, ali parlamenti su na tom planu učinili malo ili nimalo, osim stalnog političkog iscrpljivanja, ocjene su Martina Raguža. Uskoro će BiH graničiti s Europskom unijom, što neće promijeniti zanimanje Hrvatske za ovaj prostor, ali od toga mogu svi profitirati uvodeći novi pristup, zaključio je g. Raguž.

Član crnogorskoga izaslanstva **Dritan Abazović** govorio je o nordijskome modelu kao o visoko postavljenoj ljestvici i izazovu, pa svako približavanje tome standardu značit će ozbiljan napredak za sve. Mnoga neriješena pitanja i iz njih proizašle tenzije među ovim zemljama upućuju na to kako takav oblik komunikacije nije u interesu svim političkim elitama. Stoga je pozvao na suradnju u onim segmentima koji su manje iritantni, primjerice –

kulturna suradnja i zaštita okoliša. Dritan Abazović kazao je kako bi i izvršnu vlast trebalo snažnije uključiti u Igmansku inicijativu, jer se bavi konkretnim projektima. Parlamenti iskazuju političku volju, ali izvršna vlast to ne uspijeva pratiti.

Vehid Šehić objasnio je da Igmanska inicijativa inzistira na parlamentima, jer se u parlamentima iskazuje volja građana ovih država. Suradnjom parlamenta izbjegavaju se svi oni potencijalni elementi koji koče i usporavaju približavanje EU-u, a u parlamentima se „čuva“ i kontinuitet djelovanja, jer su u njima zastupljeni i vladajuća većina i oporba. Parlamenti su ti koji mogu uključivati nadležna ministarstva ili gospodarske komore.

Lazar Prodanović istaknuo je kako bi sljedeći korak trebao biti definiranje zajedničkih pitanja za sve četiri zemlje, nakon čega bi do kraja godine mogao biti organiziran tematski sastanak na kojemu bi se raspravljalo o svim usuglašenim pitanjima od značaja za parlamente ovih zemalja. G. Prodanović upitao se kako dobiti širu podršku kada se ovime bave isključivo povjerenstva/odbori za vanjsku politiku? Sugerirao je za potrebno promisliti o institucionalnom definiranju funkcioniranja ove ili ovakve asocijacije kao dijela parlamentarne diplomacije zemalja potpisnica Daytonskog sporazuma. Do kraja ove godine ili početkom sljedeće treba stvoriti pretpostavke za održavanje sastanka predsjednika parlamenta ovih zemalja, na kojemu bi oni trebali dati podršku ovakvim inicijativama i, u skladu s poslovnica parlamenta, razmotriti kako se mogu odrediti oblici buduće suradnje. Na takav bi se način mogle stvoriti pretpostavke za kontinuitet ovih aktivnosti. Ovo što sad sudionici skupa rade, bit će im važna zadaća i nakon srpnja ove godine kada Hrvatska uđe u EU, jer nema europskih integracija drugih balkanskih zemalja bez regionalne suradnje u kojoj ključnu ulogu igraju parlamenti, zaključne su riječi Lazara Prodanovića.

Zvonko Jurišić, zamjenik predsjedatelja Povjerenstva za vanjsku politiku ZD PSBiH, naglasio je kako ima mnogo više stvari koje nas povezuju nego razdvajaju i da je nordijski model suradnje dobar uzor za zemlje potpisnice Daytonskog sporazuma, unatoč nazadnim političkim elitama kojima često trebaju sukobi i ozračje beznađa. Da je to tako, pokazuju mnogi pozitivni primjeri iz ovih zemalja kojih ima, unatoč opstrukcijama političkih elita: suradnja gospodarstvenika, sportaša, kulturnih djelatnika, umjetnika itd.

Branko Lukovac, supredsjednik Igmanske inicijative iz Crne Gore, zaključnim je govorom sumirao konzultativni sastanak. Igmanska inicijativa jedna je od rijetkih institucija koja djeluje u četiri zemlje potpisnice Daytonskog sporazuma i silno nastoji nadići jaz nastao devedesetih godina među ovim zemljama, povratiti povjerenje, razumijevanje, uklanjati barijere među susjednim zemljama. Mnogo je truda uloženo tijekom 13 godina na pridobivanju saveznika u nevladinom sektoru, među vladama i medijima, za prevladavanje barijera i stvaranje modaliteta suradnje. Mnogo je toga učinjeno i uz podršku i financijsku potporu međunarodnih institucija, prije svega, za olakšavanje ili otklanjanje životnih problema običnih građana naših zemalja. Završena je faza dezintegracije i vrijeme je za intenziviranje suradnje i poticanje integracijskih procesa na novim osnovama neovisnih i suverenih država. Mnogo je učinjeno u smislu regionalne suradnje i na bilateralnom i multilateralnom planu. Postoji preko četrdeset okvira te suradnje, od kojih je najveći broj njih potaknut iz EU, ali je u novije vrijeme sve više poticaja iz naših zemalja. To govori da je došlo vrijeme za podizanje suradnje na višu razinu kako bi postala izrazom naše potrebe za uklanjanjem barijera među našim građanima, za stvaranje povoljnijih okvira i za naša gospodarstva, kako bi i međusobno i zajedno prema drugima postali konkurentniji, istaknuo je Branko Lukovac. U nastavku izlaganja kazao je kako bi bilo dobro kada bi nakon ovoga mogli uspostaviti okvir suradnje ne robujući institucionaliziranju, pogotovu ne preuranjenome, ali tako da se suradnja učini kvalitetnijom, organiziranijom i odgovornijom, te na način koji bi potaknuo parlamente i parlamentarnu diplomaciju na uključivanje i drugih čimbenika.

Prvo postignuće nordijskoga modela suradnje polučilo je korist za građane, slobodu kretanja, ukidanje barijera među njima. I Igmanska inicijativa učinila je da građani ove četiri zemlje putuju bez putovnica preko njihovih granica. Jednako tako će tražiti od EU-a da se potruži kako bi to ostalo nepromijenjeni i nakon ulaska Hrvatske u EU, kao što je to i u nordijskim zemljama, premda nisu sve članice EU. Branko Lukovac kazao je kako bi Cetinjski parlamentarni forum mogao biti oblik mehanizma koji će pomoći pti koordinaciji dogovora u idućem razdoblju, tim prije ako svi budu suglasni s time da se na Cetinju uspostavi koordinacijski mehanizam s administracijom koju on ima.

Branko Lukovac ocijenio je ovaj sastanak dobrim, jer su njegovi sudionici jednodušni u tome da treba daljnje jačati međusobnu suradnju, sagledavati mogućnosti pronalaženja određenih mehanizama suradnje i odrediti teme i područja unutar kojih bi se kretala suradnja. Izneseno je dovoljno razloga zbog kojih bi parlamenti, kao izrazi građanske volje, bili snaga koja će potvrditi političku volju za suradnjom. Stoga postoji opravdana nada sudionika ovoga sastanka da će u parlamentarnim izaslanstvima dobiti dodatnu snagu za nastavak ovoga procesa. Prioriteti će se sumirati prema prijedlozima, ali, istaknuo je g. Lukovac, bilo bi važno da građani što prije osjete blagodati te suradnje. Stoga bi bilo dobro razmotriti kako na tome području (uklanjanja prepreka) učiniti korak dalje.

Bitna su i iznesena upozorenja kako bi ostali do kraja realni, jednako kao i podrška Nordijskoga vijeća, s kojim se često ostvaruju kontakti i koje je spremno financirati projekte iz kulture, istaknuo je g. Lukovac. Dodao je kako je važno što je sastanak održan u Sarajevu, i to u Parlamentarnoj skupštini BiH, jer BiH inspirira sve sudionike da jačanjem suradnje pomognu rješavanju svega onoga što je nedovršeno i neriješeno u ovoj zemlji, a što je vrijednost i za BiH i za sve ove zemlje.

Vehid Šehić je, zahvaljujući se sudionicima u ime domaćina, zaključio konzultativni sastanak riječima da sve razlike između ove četiri zemlje jesu bogatstvo, ali još su veće bogatstvo sve sličnosti među njima i sve ono što ih spaja. Za razliku od Europe koja zastupa teoriju upravljanja razlikama, u ove četiri zemlje želi se upravljati sličnostima. I ako se u tome uspije, onda sve razlike među nama neće predstavljati nikakav problem za dugoročnu, prijateljsku i na interesima utemeljenu suradnju, zaključio je Vehid Šehić.

Sastanak je završen u 13.45 sati.

TAJNICA
POVJERENSTVA ZA VANJSKE POSLOVE

Merdžana Iglica

PREDSJEDATELJ
POVJERENSTVA ZA VANJSKE POSLOVE

Mirza Kušljugić